

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Yayın No: 1612

Bugünün Dünyasında

EBEVEYN OLMAK

Yayın Koordinatörü: Murat Aydemir

Editör: Fatma Haral Efe

Tashih: Dilek Doğan

Kapak Tasarımı: Yılmaz Cahit Aydın

İç Tasarım: Batuhan Yağz Gökmen

1. Baskı, Şubat 2026, Ankara, 1.000 adet

ISBN: 978-625-428-965-1

Sertifika No: 48058

© Bütün yayın hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık Ticaret
İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 29.08.2025 tarih ve 199
sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

Ostim OSB Mah., 1256. Cad., No: 11

Yenimahalle/ANKARA

0312 354 91 31 (pbx)

0312 354 91 32

bilgi@tdv.com.tr

| İÇİNDEKİLER

Ön Söz	VII
--------------	-----

Günümüz Ebeveynlerine Hz. Muhammed'den Davranış Modelleri.....	1
---	---

Doç. Dr. Fatih Kurt

Modern Dünyada Ebeveynlik.....	27
--------------------------------	----

Klinik Psikolog Rabia Yavuz

Çocukla Sağlıklı İletişim Nasıl Kurulur?	51
--	----

Uzman Psikolog Hilal Ramazan

Ebeveyn ve Çocuk Arasındaki Sınırlar	85
--	----

Çocuk Ergen ve Aile Danışmanı Senem Yıldız

Ebeveynlerde Öfke Kontrolü.....	107
---------------------------------	-----

Uzman Klinik Psikolog Sinem Kılınçarslan

Çocuk Merkezli Aile Olmak	129
---------------------------------	-----

Psikolojik Danışman Seray Betül Çetin

| ÖN SÖZ

İnsanın hakikat yolculuğundaki en güvenilir sığınağıdır aile. Kimlik oluşumu, değerler ve gelecekteki seçimleri belirleyen unsurlar çoğunlukla ailede şekillenir. Aile, bireyin ilk sosyal çevresidir ve birçok yönüyle toplumsal hayatın temelini oluşturur.

Aile aynı zamanda sevinç, hüznün, mutluluk, ayrılık, dayanışma gibi farklı duyguların paylaşıldığı, kurulan güçlü bağlar sayesinde bu duyguların daha derin, sağlıklı ve anlamlı yaşandığı ortamdır.

Geçmişte olduğu gibi günümüz dünyasında ebeveyn olmak da sevgi, saygı, anlayış, bilinç gerektiren bir alandır. Bunun yanı sıra anne-baba olmak, edinilen bilgilerin çocukla birlikte yenilendiği ve hatta deneyimle olgunlaştığı bir süreçtir. Sabır, güven, şefkat ve merhamet sahibi olan anne-babalar, dünyaya geldiği andan itibaren çocuğun ilk eğitim yuvası ve kişiliğinin oluşmasında en etkili rehberlerdir.

Modern dünyada ebeveynlik yalnızca kurallar koymak değil, aynı zamanda bağ kurmak, sınırları korurken çocukla sürdürülen ilişkiyi güçlendirmek, çocuğun bireysel gelişimine alan açmaktır.

Günümüzde toplumsal yapının zamanla dönüşmesi, çalışma hayatındaki değişimler, evdeki sorumlulukların artması, eğitim süreçleri ve gündelik yaşamdaki teknolojik gelişmeler anne-baba sorumluluklarını geçmişe nazaran

daha farklı bir boyuta taşımıştır. Aile fertlerinin bir araya gelerek nitelikli zaman geçirmelerini sağlayacak ortamların oluşması gün geçtikçe zorlaşmaktadır.

Aile yapısının etkili bir şekilde korunması, günümüz ebeveynleri için Peygamber Efendimizin aile bireylerine dair oluşturduğu değerlerin yaşanır kılınması, aile içindeki kuralların çocuk gelişimindeki yeri, çocuğun büyüme serüveninde yaşadığı duygulara sağlıklı bir yöntemle destek sağlanması ve anne-babaların ailedeki rollerinin önemi gibi konuları kapsamlı bir şekilde ele almak maksadıyla Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Aile ve Gençlik Merkezi (TDV KAGEM) tarafından bir seminer serisi hayata geçirilmiştir.

Bu eser, alanında uzman, gönüllü psikologlar ve akademisyenler tarafından sunulan seminerlerin uzun vadede kazanımlara dönüşmesi amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmamızın, hayata başlangıcından ergenlik dönemine kadar çocuk yetiştirme yolculuğunda kimi zaman kararsızlık yaşayan, destek arayan, kimi zaman da olumlu cümleler duymak isteyen tüm anne-babalar için bir başvuru kaynağı olmasını temenni ediyor; daha sağlıklı bireyler ve daha huzurlu aileler inşa etme çabasına katkı sağlamasını diliyoruz.

Editör
Fatma Haral Efe

GÜNÜMÜZ EBEVEYNLERİNE HZ. MUHAMMED'DEN DAVRANIŞ MODELLERİ

Doç. Dr. Fatih Kurt

Giriş

Evliliğin ve aile kurmanın esas maksatlarından biri evlat yetiştirmek ve insan neslinin devamını sağlamaktır. Evlilik neticesinde evlatla nasiplenene anne ve babalar evlatlarını yetiştirmede ve terbiye etmede ne kadar dikkatli ve gayretli olursa çocuklar o kadar iyi yetişir ve cemiyet eğitimi, sorumlu, edepli insanların yaşadığı bir huzur mahalli hâline gelir.

Çocuğun ruh ve beden sağlığı için huzurlu bir aile ortamının mevcudiyeti zaruridir. Anne ve babalar bu hususta büyük bir mesuliyet altındadırlar. Evlatlarını hakkıyla yetiştirebilmeleri için kendisi de bir baba olan Peygamber Efendimizin hayatını bu bağlamda dikkatli bir şekilde okumak ve çocuklarına karşı davranışlarında takip edecekleri usulleri onun hayatından çıkartmak her Müslümanın dini ve dünyevi asli görevleri arasındadır. Peygamber Efendimiz kadın-erkek tüm müminlere rehber olduğu için onun öğretim ve uygulamaları sadece babalar için olmayıp tüm ebeveynlere yöneliktir.

Peygamberimizin çocuklarla iletişimi, onlara karşı tavır ve davranışları, çocukları eğitme yöntemi ve çocuklarla ilgili her konudaki tavsiye ve örnekliliği, kuşkusuz Müslümanlara rehberlik etmektedir. Hz. Peygamber'in çocuklarla ilgili çok sayıda sözlü tavsiyeleri bulunmakla birlikte bizzat örneklik teşkil eden uygulamaları da önemli bir yekûn oluşturmaktadır. Zira Hz. Peygamber bir baba olarak çocukların eğitim ve öğretimine ayrı bir özen göstermiş, onların yetişmesi ve nitelikli bireyler olması amacıyla anne ve baba olan sahabilerin de bu konuda hassas davranması gerektiğini özenle vurgulamış, bunu da dinî-ahlakî bir görev addetmiştir.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber aynı zamanda kendisinin muallim olarak gönderildiğini de vurgulamıştır.¹ Muallimlik ise daha çok eğitim ve öğretime yönelik olup çocuk terbiyesiyle bağlantılıdır. Ayrıca Hz. Peygamber sözlü nitelikte çocuk hukuku oluşturmuş ve bu doğrultuda çocukların haklarını gözetmiştir. Çocukların anne-baba üzerinde hakları olduğunu² belirterek anne-babanın yapması ve yapmaması gereken çeşitli hususlardan bahsetmiş, onların çocuklarıyla ilgili görev ve sorumluluklarından söz etmiştir. Hz. Peygamber bu hususları ebeveynlerin ve çocukların hakları olarak tanımlamıştır. Nitekim bir hadiste kendisine "Ey Allah'ın Resûlü! Bizim çocukların üzerinde hakkımız olduğu gibi onların da bizim üzerimizde hakları var mıdır?" diye sorulduğunda o, çocuğun baba üzerindeki hakkı ona yazı yazmayı, yüzmeyi, atıcılığı öğretmesi ve kendisine helalden başka

1 İbn Mâce, "Sünnet", 17; Dârimî, "Mukaddime", 32.

2 Ebû Dâvûd, "Büyü' (İcâre)", 83.

rızık yedirmemesidir.”³ diyerek söz konusu hukukun bazı maddelerini bildirmiştir. Konuyla ilgili diğer bir hadiste ise “Çocuğun baba üzerindeki hakkı ona güzel bir isim koyması, bülüğa erince evlendirmesi ve ona yazı yazmayı öğretmesidir.”⁴ buyurmuşlardır. Bu çalışmamızda, sağlıklı bir neslin inşası ve huzurlu bir aile ortamının sağlanmasındaki öneme binaen ebeveynlerin çocuklarına karşı sorumluluklarını Hz. Muhammed’in davranış modelleri üzerinden açıklamaya çalışacağız.

Ebeveynlerin Çocuklara Yönelik Sorumlulukları

1. Ebeveynlerin Erken Çocukluk Dönemine Yönelik Sorumlulukları

Hz. Peygamber, çocuğun doğumundan itibaren anne ve babanın sorumluluklarını bildirmiş ve bunların uygulanması konusunda özen göstermiştir. Anne ve babanın yükümlülüklerinden biri çocuğuna güzel isim vermektir. Nitekim Peygamber Efendimiz, doğan çocukların kulağına ezan okumuş⁵ ve onlara güzel bir isim verilmesini tavsiye etmiştir. Kendisi de bizzat çocuklara isim vermiş, eğer önceden verilmiş anlam itibarıyla kötü isim varsa onları değiştirmiştir.⁶ Hz. Peygamber’in bu uygulaması doğrultusunda çocuklara isim verirken farklı olması, kimse de bulunmaması gibi özellikleri göz önüne almaktan ziyade çeşitli gerekçelerle yaşadığımız toplumda garipse-necek, çocuğun zor durumda kalmasına, insanların kendisiyle alay etmesine sebep olabilecek isimler verilmemesi

3 Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, VI, 401; Ali el-Müttakî, *Kenzü’l-Ummâl*, XVI, 443.

4 Ali el-Müttakî, *Kenzü’l-Ummâl*, XVI, 417.

5 Ebû Dâvûd, “Edeb”, 108.

6 Müslim, “Âdâb”, 15; “Cihâd ve Siyer”, 89.

konusunda dikkatli ve hassas olmak gerekir. Zira Peygamber Efendimiz olumsuz anlam içeren veya anlamsız olan isimleri bizzat kendisi değiştirmiştir.⁷

Hız. Peygamber'in yeni doğan çocuklara yönelik tavsiyelerinden biri de bizzat kendisinin uyguladığı gibi⁸ çocuk doğduğunda saçlarını kesmek, saçının ağırlığı kadar gümüşü sadaka olarak vermek,⁹ erkek çocukları sünnet ettirmek ve akika kurbanı kesmektir.¹⁰ Yine çocuğun doğması münasebetiyle ikramda bulunmak da bu kategoriye dâhildir.

Peygamber Efendimiz çocuğun doğum anından itibaren eğitiminin başladığını vurgulamak anlamında ümmetine tavsiye nitelikli ilk uygulamalarda bulunmak suretiyle bebeğin ilahi lütuf bir birey olduğuna, daha ilk baştan itibaren ona ihtimam ve özen gösterilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Çocuk, henüz toplumsal bilince ulaşmamış olsa da doğduğu andan itibaren kendisine özgü bir bilince sahiptir. Bu nedenle çocuklara örneklik teşkil edecek ebeveynlik, bebeğin çok erken dönemlerinde başlamaktadır. Bu ise onu sevme ve ona özenle ihtimam gösterme suretiyle gerçekleşmelidir. Nitekim yeni doğan bir bebeğin beyni yetişkin bir insanın beyninin %25'i kadardır. Doğumdan itibaren uygun çevre koşulları sağlanırsa nöronlar arası bağlantı oluşur ve çocuk bu sayede hızlıca öğrenmeye başlar. Yapılan araştırmalar bir bebeğin üç yaşına geldiğinde beyninin fiziksel büyümesinin %90'ını tamamladığını

7 Ahmed b. Hanbel, I, 98.

8 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ* (Beyrut: 1960), I, 135; İbnü'l-Esir, *Üs-dü'l-Gâbe*, I, 49.

9 Tirmizî, "Edâhi", 19; *Muvatta*, "Akika", 1.

10 Dârimî, "Edâhi", 9; Buhârî, "Akika", 2.